

1.UVOD I CILJEVI

Cilj projekta LJUDSKA BEZBEDNOST –koncept održive zajednice- je da doprinese povećanju učešća javnosti u razvoju i implementaciji bezbednosnih politika i strategija, kao i da podstakne primenu koncept ljudske bezbednosti. U tu svrhu projektne aktivnosti obuhvataju komuniciranje sa lokalnim institucijama i građanskim aktivistima kao i da ih edukuju kako bi osigurali široko učešće javnosti u kreiranju i sprovođenju politika i donošenja odluka o ljudskoj bezbednosti i budućoj implementaciji NAP-a o implementaciji Rezolucije SB UN 1325 Žene, mir, bezbednost. Dobijeni nalazi i zaključci u zajednicama i telima osnova su za donošenje odluka o politikama, zakonodavstvu u vezi sa ljudskom i ženskom bezbednošću i njihovoj implementaciji na lokalnom nivou u odabranim opštinama.

Imajući u vidu nedostatak saradnje između civilnog sektora i institucija, nizak nivo primene politika i strategija (NAP o implementaciji Rezolucija 1325 Žene, mir, bezbednost; Nacionalna strategija za rodnu ravnopravnost, nedavno usvojeni Zakon o rodnoj ravnopravnosti, Nacionalna strategija za sprečavanje nasilja nad ženama i antidiskriminacioni zakoni) kao i da lokalne zajednice imaju nedovoljna znanja o pravima građana predviđenim strateškim dokumentima, cilj projektnih aktivnosti održavanja fokus grupa je da doprinese poboljšanju situacije u pogledu pomenutih nedostataka i slabosti.

Specifični cilj je analizirati bezbednosne izazove iz rodne perspektive, promovisati rodne mehanizme na lokalnom nivou, koji su uvedeni NAP I i NAP II2, kao i drugim nacionalnim bezbednosnim i rodnim politikama/strategijama/zakonodavstvom.

Cilj je da se poveća broj lokalnih opština, koje su sposobne da implementiraju NAP II i da se pripreme za predstojeća implementacija NAP-a III a jedan od načina za njegovo postizanje je dijaloško sučeljavanje primera dobre prakse sa njihovim odsustvom kao i saznavanje i razmena primera. dobre prakse

Dobijeni nalazi i zaključci u lokalnim zajednicama i telima osnova su za donošenje odluka o politikama i zakonodavstvu u vezi sa ljudskom i ženskom bezbednošću i njihovoj implementaciji na lokalnom nivou u odabranim opštinama.

Najviši nivo uticaja projektnih aktivnosti je davanje podrške procesu izrade Trećeg NAP-a i njegovoj implementaciji na lokalnom nivou putem kreiranja završnog dokumenta političkog karaktera koji sadrži zaključke, listu nalaza i preporuka.

CILJEVI KOJE IDENTIFIKUJE DESK ANALIZA

Desk analiza je uglavnom analiza konteksta (vremenskog, prostornog, političkog, zakonskog) u kome se implementira projekat. Deska analizom je pre svega ukazano na ambijentalnu složenost kriznog vremena u kome se implementira projekat, što otežava realizaciju projektnih ciljeva. Naime, ne postoji sada samo jedna kriza, krizni momenti u ovoj 2022. godini ne prestaju, jedni sustižu druge (pandemija, ukrajinski sukob, klimatske promene, energetska i privredna kriza...).

Društveni i institucionalni odgovori na izazove i pretnje po ličnu bezbednost građana, trenutno u 2022. godini, moraju biti intenzivirani, usavršeni i sinhronizovani u cilju sprovođenja akcionih planova i postizanja uspešnih i održivih rešenja. Građani/ke moraju znati o čemu su rezolucije, nacionalne strategije i planovi i moraju ih prepoznati i usvojiti kao opšte dobro (zajednička svojina). Građani/ke mogu i moraju zahtevati od države da prihvate i poštuju i samu Rezoluciju 1325 i nacionalne akcijske planove za njeno sprovođenje.

U takvim periodima može i treba da dođe do izražaja tzv. etika brige kao specifičan doprinos žena bezbednosti ličnoj i društvenoj. To je neophodni „ženski“ glas u donošenju odluka, koji obuhvata empatiju i solidarnost liderki. Na mnogo ranijih primera ukazano je da se žene odlučuju za strategije koje adekvatnije odgovaraju na ljudske potrebe za razliku od muškog političkog nadmetanja i rivaliziranja.

Radna tela na lokalnom nivou za rodnu ravnopravnost: jedan od najznačajnijih rezultata u prethodnom posmatranom periodu (2017-2021), jeste procenat uspostavljenih radnih tela za rodnu ravnopravnost, sa kojim trendom treba nastaviti. U fokusu sprovođenja novog nacionalnog akcionog plana, pored stabilizacije institucionalizacije u državnim organima, treba da bude na lokalnom nivou.

Identifikovani krizni momenti omogućuju kvalitetno vođenje diskusije na fokus grupama tokom implementacije projekta.

Desk analiza ukazuje na prirodu bezbednosnih rizika od kojih je najveći broj nevojne prirode, od organizovanog kriminala, jačanja političkog i verskog ekstremizma, migrantske krize.

Na ljudskom nivou kao rizici po ljudsku bezbednost treba pomenuti trend starenja stanovništva, nedostatak obezbeđivanja sveobuhvatne zdravstvene zaštite, neujednačenu dostupnost i kvalitet obrazovanja, kao i odgovarajuće zapošljavanje žena, nedovoljnu izgrađenost državnih institucija i odsustvo dovoljnih i adekvatnih zaštitnih i preventivnih odgovora na opasnost od prirodnih katastrofe.

Kao noviji bezbednosni rizici identifikovani su sajber pretnje, tenzije u odnosima sa Kosovom, povećanje tenzija među migrantskom populacijom, njihova međusobna konfrontacija i negativne reakcije lokalnog stanovništva, kriminalne aktivnosti u vidu ilegalnog transporta migranata, kao i zatvaranje granica susednih država za određene kategorije migranata.

Ostvarivanje ciljeva projekta oslanja se na dobre dosadašnje aspekte i pozitivne trendove, identifikovane desk analizom koje je potrebno nastaviti. To je uspostavljanju redovnih kanala komunikacije između OCD i bezbednosnih institucija o temama iz oblasti roda i bezbednosti, što još uvek nije zaživela kao praksa svih institucija sistema bezbednosti.

Dobro je nastaviti sa postepenim povećavanjem broja žena u sektoru bezbednosti koje su kvalifikovane i sposobne profesionalke, uz svest da predstoji još dug put do njihovog punog doprinosa. Jedan od ciljeva projekta je ukazivanje da su za to potrebne zaštitne antidiskriminatorne mere i instrumenti, a pre svega spremnost samih institucija da se promene iznutra. U narednom periodu treba obezbediti još veću zastupljenost žena u multinacionalnim

operacijama i veće učešće i aktivnost žena u savetima za bezbednost žena u lokalnim samoupravama.

Potrebno je da pojedine jedinice lokalne samouprave donesu svoje akcione planove za postizanje rodne ravnopravnosti.

Veliki broj zaposlenih u institucijama bezbednosti edukovan je o rodnoj ravnopravnosti. Cilj projekta je ukazivanje da bude neophodno sprovođenje sličnih obuka za ostale kategorije stanovništva u Republici Srbiji, posebno na lokalnom nivou.

Potrebno je ispraviti uočene loše aspekte i trendove, uočene desk analizom.

Kao najvažnije, lokalizaciju primene NAP-a ne prati obaveza bilo koga da sa dokumentom upozna lokalne aktere. Ne postoji koordinacija lokalne samouprave sa državnim institucijama (nema Političkog saveta, nema Vladine operativne grupe) u vezi sa sprovođenjem NAP-a. Uočava se nedostatak umrežavanja, saradnje, edukacije i koordinacije koji su preduslovi za napredak u izradi, a potom i implementaciji Nacionalnog akcionog plana i aktivnosti u oblasti bezbednosti žena u lokalnim zajednicama.

Nedostatak transparentnosti u radu institucija bezbednosti identifikovan je kao jedna od glavnih barijera koja onemogućava aktivnije uključivanje OCD (posebno ženskih organizacija) u proces implementacije NAP-a, ali i nezavisno praćenje njegovog sprovođenja.

U lokalnim uslovima dolazi do uspona autokratskih tendencija, često podizanja svemoćnih lokalnih „šefova“, fragmentiranog građanskog društva, uspona konzervativnog javnog diskursa, anti-EU diskursa, nacionalizma kao oruđa „homogenizacije društva“ navodno važnog za zajednicu i njenu samoodbranu od „opasnih drugih“, ali u stvari da se stvarni problemi zajednice gurnu „pod tepih“. Sa svoje strane lokalni politički establišment je svestan o postojanju nepoverenju građana u institucije što koristi kao jedan od „alibija“ za odsustvo zajedničke saradnje. Javlja se tendencija jačanja neonacističkih, kleronacionalističkih grupa, nasilja nad manjinskim grupama (seksualnim, etničkim), nesankcionisanje tih vidova nasilja od strane ovlašćenih institucija, selektivno, arbitrerno tumačenje zakona što onemogućava suštinske promene i izaziva nesigurnost pojedinih delova stanovništva..

Integracioni procesi u EU nisu se uvek posmatrali kao neosporni zajednički cilj. Izveštava se da je sve češća pojava da se EU u lokalnim zajednicama predstavlja u negativnom svetlu, prema kome Evropa pokušava da nametne svoje problematične vrednosti domaćim, tradicionalnim, nacionalnim, kulturnim i konfesionalnim oblicima ponašanja i života uopšte.

Analiza sadržaja sajtova institucija pokazuje da se na njima ne obrađuju teme vezane za rodnu ravnopravnost, još manje za NAP. Stoga bi sve institucije zadužene za implementaciju i praćenje NAP-a trebalo da svoje godišnje planove i izveštaje o realizaciji aktivnosti NAP-a objavljuju na svojim internet stranicama, a predlaže se izrada jedinstvene veb stranice posvećene implementaciji NAP-a u svim institucijama.

Institucionalna stabilizacija započeta na nacionalnom nivou, trebalo bi da se ostvaruje i na lokalnom nivou. Desk analiza ukazuje na neophodnost stabilizovanja redovnosti izveštavanja, predvideti kapacitete i mere za internu i eksternu evaluaciju primene NAP-a i započeti pripreme aktivnosti za treći NAP.

Cilj na koji ukazuje desk analiza je neophodnost dalje izgradnje normativnog, institucionalnog i strateškog sistema. Aspekti rodne ravnopravnosti, zabrane diskriminacije na osnovu pola ili bilo koje druge lične osobine moraju biti eksplicitno integrisani u sve dokumente politike na lokalnom nivou koji regulišu sektor bezbednosti, učešće i doprinos žena mora biti priznat i mora biti predviđen. Tema ljudske bezbednosti i bezbednosti svakog pojedinca treba da bude prisutna svuda, na svim institucionalnim procesima i nivoima.

Učešće žena je neophodan, ali ne i jedini dovoljan faktor da bi se rodna dimenzija uključila u aktivnosti lokalne samouprave. Neophodno je veće angažovanje organizacija civilnog društva, ali i akademske zajednice i drugih aktera što je za sada sporadično. Desk analiza ukazuje da se mora ciljati na mere za postizanje rodne ravnopravnosti, kao što su realizacija projekata, formiranje institucionalnih tela i mehanizama i jačanje njihovih kapaciteta, veće uključivanje žena na pozicije odlučivanja, edukacija, donošenje i sprovođenje lokalnih akcionih planova, učešće u savetima za bezbednost i dr.

Cilj na koji ukazuje desk analiza, je i neophodnost unapređivanja međusobnu komunikaciju lokalnih zajednica, kako bi se relevantne informacije i primeri dobre prakse delili kao zajednički kapital vrednosti.

Uloga medija u promociji žena koje rade u sektoru bezbednosti je ključna za povećanje vidljivosti žena u sektoru bezbednosti, za obezbeđivanje njihove ravnopravnosti sa muškarcima iste profesije i smanjenje diskriminacije, pa i nasilja u tradicionalno muškim profesijama, kao što su kao policija i oružane snage.

Neophodno je sprovođiti javne kampanje o ličnoj bezbednosti, o bezbednosti zajednice, rodnoj ravnopravnosti, funkcionisanju i ciljevima NAP-a, rodno zasnovanom nasilju itd.

Imajući na umu paradigmu uočenu desk analizom da „nema podataka = nema problema = nema rešenja“, neophodno je prikupljanje podataka razvrstanih po polu. Prikupljanje podataka o sprovođenju NAP-a 2, o merama tokom pandemije, o iskustvima i primerima dobre prakse i uspešnim rešenjima, rodno zasnovanom nasilju u porodičnim i javnim situacijama.

Potrebno je sprovesti istraživanje, slično onom koji je već sproveden u vojsci, a posebno u policiji, kako bi se identifikovali diskriminatorni elementi, ponašanja i situacije u radnom okruženju lokalnih organa i javnih preduzeća.

2. METODOLOGIJA – desk analiza, fokus grupa

U okviru projekta “Ljudska bezbednost - koncept održive zajednice”, Fond socijalne i demokratske inicijative – FOSDI u saradnji sa Savetom za rodnu ravnopravnost Skupštine grada Pirot organizovao je fokus grupu 20. jula, u Subotici u saradnji sa Sekretarijatom za društvene delatnosti grada Subotice organizovao je fokus grupu 2. avgusta, i u saradnji sa Savetom za rodnu ravnopravnost grada Šapca organizovao je fokus grupu 12. avgusta. Fokus grupe su održavane u prostorijama lokalne samouprave (Skupština grada, Gradska kuća, Centar za stručno usavršavanje) i trajale su minimalno tri časa u kontinuitetu.

U radu fokus grupa učestvovalo je u svakom gradu prosečno preko dvadeset predstavnica i predstavnika gradske uprave, javnih službi i organizacija civilnog društva

Opšta tema svih fokus grupa su bila iskustva, primeri dobre prakse u primeni NAP II za agendu Žene, mir, bezbednost, a na svakoj grupi postavljana su selekcionirana pitanja sa ekstenzivne liste projektno relevantnih pitanja.

Lista pitanja koja su selektivno plasirana u neposrednoj interakciji tokom trajanja fokus grupa

- Koji postoje institucionalni mehanizmi za primenu NAPA i razlozi zašto nisu formirani?
- Da li lokalni mediji izveštavaju o temama vezanim za rodnu ravnopravnost, bezbednost žena i sl?
- Šta treba promeniti u medijskom izveštavanju o pitanjima rodne ravnopravnosti i bezbednosti?
- Kako shvatate ljudsku bezbednost?
- Imate li poverenje u institucije na nacionalnom nivou? Imate li poverenje u institucije u vašoj lokalnoj sredini?
- Da li je neko vodio u vašem gradu informativnu kampanju o postojanju i sadržini NAPA?
- Koje edukacije i kome namenjene smatrate da su neophodne da se obave u narednom periodu koje bi poboljšale primenu NAPA?
- Koje edukacije smatrate da bi vama lično bile neophodne da biste više saznali o NAPu i da biste ga mogli efkasnije primeniti?
- Da li ima devojaka u vašem gradu zainteresovanih za studije na Vojnoj akademiji i/ili Kriminalističko-policijskom univerzitetu?
- Zašto je (i da li je) važno po vama učešće žena u svim institucijama lokalne samouprave? Ako jeste šta se od njih očekuje, koja poboljšanja u praksi?
- Da li je NAP2 poznat u vašoj sredini i da li je i koliko je kod vas praktično primenjen?
- Da li postoje lica zadužena za bezbednost, rodnu ravnopravnost u lokalnoj samoupravi (opštini)?
- Koji su bezbednosni rizici iz domena ljudske bezbednosti koji u vašoj sredini najviše pogađaju žene?
- Kome mogu da se bezbedno obrate žene u slučajevima porodičnog nasilja i da li je reakcija institucija na takve prijave blagovremena i adekvatna?
- Da li je nasilje u javnom prostoru problem u vašoj sredini (vandaliziranje imovine, huliganstvo, vršnjačko nasilje, nasilje vezano za sportske događaje i sukobe navijača, napadi na ulicama, slučajevi razbojničkih pljački, reketiranje vlasnika/vlasnica radnji...)?

- Da li migranti predstavljaju pretnju bezbednosti građana i njihove imovine u vašem gradu? Ako da, opišite, predstavite kako ugrožavaju bezbednost?
- Da li su problemi zavisnosti i ilegalne trgovine drogom izražen problem u vašoj sredini?
- Koje su prirodne nepogode najviše pogađale vašu sredinu (zemljotresi, poplave, suše...)?
- Da li je bezbednost višestruko marginalizovanih grupa žena ugrožena u vašoj sredini i ako da koje grupe najviše?
- Koji je po vašem mišljenju, najveći problem iz oblasti rodne ravnopravnosti u vašoj sredini?
- Koji je po vašem mišljenju, najveći problem iz oblasti bezbednosti u vašoj sredini?
- Da li smatrate da bi veći broj ulica/trgova/škola nego što je sada slučaj, trebalo da se nazove po imenima istaknutih žena?
- Kako smatrate da bi se mogle iskoristiti lokalna biblioteka, izložbeni prostor, muzej, pozorište i sl. kulturne insitucije u vašem gradu za promociju rodne ravnopravnosti i bezbednosti?
- Od čega vas je najviše strah ako morate u posleponoćnim časovima da prođete centrom vašeg grada i/ ili ulicama vašeg naselja u kome živite?
- Da li osećate da je vaša lična, fizička bezbednost ponekada u vašem gradu ugrožena?
- Da li imate utisak da je vaša imovina ponekada ugrožena u vašem gradu?

3. OPIS, IZJAVE I ZAKLJUČCI UČESNICA/KA FOKUS GRUPA

Pirot. U okviru projekta LJUDSKA BEZBEDNOST-koncept održive zajednice, održana je u Pirotu je fokus grupe 20. jula 2022. od 12 do 15 h, u maloj sali Skupštine grada, u organizaciji Fonda socijalne i demokratske inicijative – FOSDI u saradnji sa Svetom za rodnu ravnopravnost Skupštine grada Pirot.

1. Primeri dobre prakse

Dobra je informisanost građana, lokalni mediji saraduju sa lokalnom samoupravom dobro, sajt grada je dobro koncipiran, redovno ažuriran i informativan.

74% Piroćanaca kaže da se oseća bezbedno u svom gradu.

Postoje: tela za rodnu ravnopravnost, Svet i Odbornička ženska mreža (u kojoj učestvuju sve odbornice bez obzira na različitu partijsku pripadnost) i Lokalni akcioni plan za rodnu ravnopravnost. LAP za rodnu ravnopravnost povezan je sa drugim LAPovima, onim koji se odnose na zapošljavanje, razvoj grada i dr. novčana pomoć ženama sa iskustvom nasilja.

Postoje Saradnja i sinhronizacija rada i aktivnosti OCD sa lokalnom samoupravom povezuju ih zajednički interesi i opšta dobrobit građana. Saradnja sa međunarodnim organizacijama je ostvarena u kontinuitetu kroz više projekata. U javnosti se mnogo više govori o rodnoj ravnopravnosti i bezbednosti i to je rezultat saradnje sa OCDom. Postoji karijerno savetovanje dece u starijim razredima osnovne škole gde se organizuju radionice sa decom u pogledu prevazilaženja stereotipne rodne podele poslova. Postoji grupa za kreativnu ekonomiju, preko koje žene dobijaju poslove kojim uvećavaju kućni budžet.

Policija je prošla obuku za senzibilisanje na pitanja rodno zasnovanog nasilja.

2. Nedostatak ljudi, službi, institucija

Izražen je problem nedostatka radne snage. Postoje poslodavci, posla ima, novca ima, ali nema radnika za zanatske poslove i radničke profile zanimanja. 80% mladih ljudi hoće visoko obrazovanje, žele da studiraju i upisuju se na fakultete sa čijim diplomama i znanjem imaju teškoća da nađu posao ili uopšte ne mogu da se zaposle.

Potrebno je dosta više vrtića, potrebna je saradnja lokalne samouprave, CSR i zainteresovanih privatnih investitora za otvaranje privatnih vrtića. Privatni vrtići su jedno od mogućih rešenja problema zbrinjavanja dece preškolskog uzrasta, ali za sada njih nema u Pirotu. Dobro bi im došli primeri dobre prakse iz drugih mesta gde oni postoje.

Nema sigurne kuće za smeštaj žena žrtava porodičnog nasilja i drugih vidova rodno zasnovanog nasilja.

Nema visokoškolskih institucija koje bi zadržale mlade i učinile grad atraktivnim i obrazovno i privredno uspešnijim. Visoka škola za obrazovanje vaspitača postojala je u Pirotu ali je zatvorena, delimično zbog blizine Niša a delimično i zbog slabih mogućnosti nalaženja posla u Pirotu.

Pirot nema lokalnog ombudsmana a više puta se pokazalo da je neophodan, posebno kada je u pitanju kontrola rada lokalnih javnih službi čije ustaljene prakse često sadrže rutinsko diskriminisanje žena, Roma/Romkinja, osoba sa invaliditetom

Nema doma za smeštaj starijih osoba bez porodične nege. Teret pada na članove porodice ali nemaju porodicu svi stariji, posebno ima mnogo usamljenih starijih domaćinstava u ruralnim oblastima opštine, što je veliki problem. Postoje nekoliko geronto domaćica za grad, ali

i to je veoma nedovoljno, ta služba bi morala da se brojčano i organizaciono ojača. Moguće rešenje je možda neki vid javno privatnog partnerstva u pogledu osnivanja domova za starije i jačanja geronto službe.

Gradu nedostaje prihvatilište za beskućnike, makar za početak kao dnevno sklonište.

3. Bezbednosni problemi/izazovi

Manjak ljudskih resursa, demografsko opadanje broja stanovnika, nedostaju mnoga zanimanja, zanatska, medicinska, i druga. To je posebno problem i Centra za socijalni rad i administracije lokalne samouprave. Malo je stručnog kadra a sve je više zahteva, raste broj korisnika a sve manje radnika. Uzrok tog problema je zabrana zapošljavanja u javnom sektoru. Privremeno rešenje je projektno zapošljavanje.

Školovani mladi napuštaju grad što je posebno nepovoljno kada su u pitanju lekari i srednje medicinsko osoblje. Postoji demografski problem. Sterilitet je takođe problem, sve je više dece iz postupka vantelesne oplodnje ali to nije rešenje za sve uzroke sterilieta.

Mlade majke teško nalaze posao, majke starije dece malo ko želi da zaposli pretpostavljajući da će često da odsustvuju zbog nege dece. Žene starije od 50 godina, niko ne želi da zaposli i njihovo iskustvo kao da nikome nije potrebno.

Izražena je rodno zasnovana diskriminacija na tržištu rada kao i povlađivanje rodnim stereotipima, posebno u ruralnim delovima opštine. Romkinje višestruko marginalizovane i diskriminisane po više osnova. Slično i žene srednjeg životnog doba.

U mesnim zajednicama je malo angažovanih žena, to se odnosi i na gradske ali još više na seoske mesne zajednice.

Dobrovoljno vatrogasno društvo ima samo jednu ženu. Stereotipno se smatra da „to nije za žene“, ali se ispušta iz vida da takva društva vode značajne edukativne poslove, obučavajući ljude u domaćinstvima, školama, vrtićima, proizvodnji i sl, kako da preduzmu potrebne mere prevencije požara, kao i postupanja u slučajevima izbijanja požara.

Izazov je energetska bezbednost na šta je sada pre zime pravi momenat da se misli.

U pogledu saobraćaja, bezbednosni problem je bezobzirna noćna vožnja.

Iako je svuda uočen problem nedostatka radne snage, žene svih starosnih kategorija su na tržištu rada i dalje diskriminisane.

Potrebno je institucionalno jačanje javnih službi. Neophodno je više vrtića, osnivanje sigurne kuće za smeštaj žena žrtava rodno zasnovanog nasilja, doma za smeštaj starijih osoba i jačanja geronto službe, osnivanje prihvatilište za beskućnike i visokoškolskih institucija. Predložena je organizaciona šema javno privatne saradnje.

Subotica. Fokus grupa je održane u Subotici 2. avgusta u zgradu Gradske kuće u organizaciji Fonda socijalne i demokratske inicijative – FOSDI-ja u saradnjisa Sekretarijatom za društvene delatnosti grada Subotice, sa lokalnim organima i predstavnicam/predstavnicima subotičkih OCD. Tema iskustva, primeri dobre prakse u primeni NAP II za agendu Žene, mir, bezbednost

Među prisutnima, njih preko dvadeset, većinom žena, bile su zastupljene gotovo sve strukture gradske uprave i javnih službi povezane svojim radom za pitanja rodne ravnopavnosti i bezbednosti. Načelnica Gradske uprave grada Subotice, direktorka osnovne škole, Centar za

socijalni rad, predškolska ustanova „Radost“, šef službe za zaštitu životne sredine u Gradske uprave Subotica, potprednica Saveta za rodnu ravnopravnost Gradske uprave Subotice, direktorka Doma zdravlja, MUP odeljenje za vanredne situacije, odbranu od katastrofa, zaštitu i spašavanje. Od organizacija civilnog društva bili su prisutni predstavnici CEKORA - subotičke ekološke organizacije (Centar za ekologiju i održivi razvoj) i subotičke organizacije „Ženske studije“ (udruženje koje proučava, istražuje, unapređuje i poboljšava društveni položaj žena).

Zaključci

U gotovo svih institucionalnim segmentima uočava se nedostatak ljudskih kapaciteta, potrebno je permanentno raditi na edukaciji i obučavanju ljudi u gradskim upravama, koordinacija institucija i razmena informacija je univerzalni ključ i alat za rešavanje izazova koji su specifični za svaku sredinu, potrebno je prihvatanje različitosti kao osnov za bolju bezbednost, neophodni su kontinuirani napori za podizanje svesti ljudi, neophodna je primena postojeće legislative, kulturni sinkretizam treba shvatiti kao bezbednosni potencijal u višenacionalnim sredinama.

Žene, porodica

Apostrofirani su rodni aspekt bezbednosti.

Starije žene su napadnute na javnim mestima, pljačkaju ih, otimaju im se torbe, nakit... Nekada su to bili incidenti, a danas je to pravilo ponašanja.

Izgubio se aspekt porodice kao jedne male organizacije koja mora da funkcioniše jer tako je onda ona bezbedna ali i njeno okruženje.

Agenda bezbednosti žena mora biti kockica ugrađena u širi segment bezbednosti zemlje. Savet za RR formiran je još 2017, ali do danas nemaju nikakav Lokalni akcioni plan. Ali navodno imaju aktivnosti, ako se krene od početka već 2017. nakon donošenja Zakona o sprečavanju nasilja u porodici formira se koordinaciono telo za bezbednost (Centar za socijalni rad, GU, MUP, Dom zdravlja...) koje se sastaje svakih 15 dana, gde se pojedinačno raspravlja o svakoj prijavi kao rizičnoj (99%). Razmatra se mera zaustavljanja nasilja sprečavanjem kontakta ali tada nastaju dodatni problemi zbog kapaciteta same žrtve, produžavaju se mere. Najčešće se pre svega radi o porodicama koje imaju nekoliko problema, alkohol, narkomanija, nezaposlenost... pitanje je koliko u takvim sredinama roditelji mogu da se socijalizuju i kakav je to onda uticaj na decu. Tada nam je bitna saradnja sa zdravstvom i policijom.

Deca

U školama su učenici 7 nacija i 3 konfesije, uče zajedno. Bezbednost kao tema je uvek aktuelna posebno što naša deca treba da budu bezbedna, to je naš prioritetni zadatak. Sajber bezbednost je nov izazov i zato je stalna tema. Teme bezbednosti su one kojima su se stalno bavili i baviće se i dalje.

Sve vrste bezbednosti, psihička socijalna, fizička, zdravstvena su osnovni uslov za bezbednost dece u ustanovi. Socijalni rad saraduje po pitanju bezbednosti dece sa policijom i tužilaštvom. U Subotici je 300 dece u porodičnom smeštaju. Sa mnogim roditeljima je teško raditi. Deca organizovano posećuju domove starih, što su provereni načini za razbijanje stereotipa generacijskog jaza. Postoje pedagoški asistenti za romsku i drugu siromašnu decu.

Različiti bezbednosni izazovi

Istakuto je da mi živimo lepe živote različitosti, a srazmerno toj lepoti su i izazovi. Sve je postalo ranjivo i svi smo postali ranjivi. Sve je prisutniji i vidljiviji korpus agresivnosti.

Neophodno je suzbijanje nelegalne trgovine oružjem i smanjenje malokalibarskog naoružanja, takođe, istaknuto je da je narkomanija veliki problem. Potrebno je obratiti pažnju na virtuelnu bezbednost. Mediji umesto da doprinose bezbednosti, predstavlja i sami bezbednosni izazov širenjem neproverenih sadržaja, lažnih informacija, uvreda. Mediji često sami čine nasilje.

Obično se u lokalnu samoupravu ukomponuju oni koji slede isti (partijski) cilj ili su prilagodljivi (ako su stalno zaposleni). To je stanje u skoro svim opštinama, pošto sada više i nema opština gde je opozicija na vlasti. Ukratko slika je identična kao i na nacionalnom nivou.

Institucije

Tranzicija je dovela da u mnogim institucionanim strukturama nedostaju kapaciteti, jer je svugde nedostatak ljudi. Uočava se da nema dovoljno ljudi čak ni u policiji.

Bezbednost zdravstvenih radnika se često dovodi u pitanje, često su izloženi agresivnim pacijentima, narkomanima.

Umesto saradnje mi često imamo suprotne strane. Nestalo je komunikacije i kontakata među ljudima.

Organizovana je besplatna pravna pomoć.

Postoji saradnja sa lokalnim ombudsmanom.

Nema predstavnika jevrejske manjine u gradskom Savetu za međunacionalne odnose.

Građani i prevencija

Sve nebezbedne radnje od strane građana potrebno je sankcionisati, pogotovo ako se ponavljaju, ali pre toga je neophodna prevencija u vidu apelovanja na svest građana.

Veliki bezbednosni izazovi su u ovo letnje vreme od požara u poljima, ali i u napuštenim kućama.

Često smo u zamci sopstvenih stereotipa i predrasuda, kad ih osvestimo umanjujemo njihov uticaj. Zato je potrebno je zaustaviti ksenofobiju, mizantropiju i anticiganizam.

Živeli smo u prošlosti koju iracionalno idealizujemo pa je sad priželjkujemo kao budućnost.

Problem je da oni koji su na vlasti često ne osećaju da su i oni pripadnici građanskog miljea u toj lokalnoj zajednici. Otudenost i rešavanje problema zavisi od pojedinačnog angažovanja (zainteresovanosti) što je identičan zaključak za mnoge lokalne zajednice u Srbiji.

Ambijentalni izazovi

Ugrožavajuća urbana obnova koja vodi promena osećaja bezbednosti, zagađenje životne sredine, na šta se sve nadovezuje prisustvo i raširenost ultraliberalnog stava i utopijskih narativa (ali ostaje nedoumica zbog negiranja da u pomenutim izazovima postoje ma kakvi rodni aspekti).

Velika je zagađenost obližnjeg jezera Palić. Poznato je i da se šume oko jezera pljačkaju organizovanom sečom.

Urbanizacijom nastaju neki novi jednokratni problemi koji se moraju rešavati.

Ukazuje se da aplikacije za zagađenje vazduha nisu adekvatno sredstvo ocene situacije što za posledicu ima devalvaciju i zloupotrebu informacija.

Železničke pruge u Subotici donose nove probleme.

Migranti

Razni problemi sa migrantima su prisutni već par godina, napadaju devojke i žene, obijaju apoteke, u praznim kućama izazivaju požare, krađu hranu iz ostava i frižidera, beru voće i čine razne druge štete u kućama, baštama i usevima. Česti su sukobi među njima u izbegličkom kampu. Sukobi migrantskih grupa se dešavaju i u okolnim šumama prilikom ilegalnih pokušaja prelaska granice sa Mađarskom, kao i sukobi sa krijumčarima ljudi.

Preteći po bezbednost deluje kada se grupe mladih migranata kreću gradskim ulicama, slično kao i grupe mladih Roma.

Permanentna edukacija

Po analogiji sa IT strukom, vidi se koliko je potrebno permanentno učenje i obučavanje. Ali to je potrebno i u svim ostalim oblastima jer se kroz sve njih prožima bezbednost.

Niko nije dovoljno kompetentan ako ima samo fakultetsku diplomu. Razvoj tehnologija nameće to kao standard.

Neophodni su i vrlo bi bili korisni jednodnevni, vikend i po mogućstvu i duži seminari na aktuelne društvene teme.

Šabac. U okviru projekta “Ljudska bezbednost - koncept održive zajednice”, održana je u Centru za stručno usavršavanje Šabac, fokus grupa 12. avgusta 2022. od 11.00h do 14.00 h. Fokus grupu je organizovao Fond socijalne i demokratske inicijative – FOSDI u saradnji sa Savetom za rodnu ravnopravnost grada Šapca. Mesto održavanja je bio Centar za stručno usavršavanje Šabac, inače poznato kao mesto održavanja velikog broja akreditovanih seminara, stručnih skupova, tribina, obuka, radionica, časova i predavanja. Osnovan je 2003 na osnovu Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja, zbog potrebe da se unapredi kvalitet obrazovanja u reformskim procesima u obrazovanju radi usaglašavanja sa evropskim standardima.

U radu fokus grupe učestvovalo je oko dvadeset predstavnica i predstavnika Gradske uprave, javnih službi i organizacija civilnog društva: načelnica Odeljenja za društvene delatnosti, odeljenje za socijalnu zaštitu, članica Saveta za rodnu ravnopravnost, lice za rodnu ravnopravnost u Gradskoj upravi, Gradska organizacija invalida rada, koordinatorka za romska pitanja u Gradskoj upravi i članica Saveta za rodnu ravnopravnost, profesorka IT u ekonomskoj školi, direktorka za bezbednost pacijenata u Domu zdravlja, profesorka biologije iz zavoda za javno zdravlje - odeljenje za funkciju zdravlja, članica Odeljenja društvenih delatnosti gradske uprave, Organizacija civilnog društva Karitas, novinarka TV AS, pedagoškinja u Osnovnoj školi, psihološkinja u Centru za socijalni rad i članica Saveta za rodnu ravnopravnost, direktorka Centra za socijalni rad, članica Saveta za rodnu ravnopravnost, pomoćnica direktora u Predškolskoj ustanovi u Šapcu, predsednica strukovnog udruženja pedagoga u Srbiji, predsednik Saveta za rodnu ravnopravnost penzionisani novinar, inženjer u Centru za stručno usavršavanje.

Bezbednost je prepoznata kao multidisciplinarna tema za koju su potrebni organizovani sistemi u lokalnim zajednicama. Očigledna je bila malobrojnost muškaraca i različitost njihovog shvatanja teme bezbednosti u odnosu na žene. Oni, npr. uz svu toleranciju i benevolenciju, ne vide da je bezbednost žena ma kako više ugrožena nego muškaraca.

Situacija, aktivnosti i dešavanja

Rodna ravnopravnost u institucijama

Od 2015. formiran Savet za rodnu ravnopravnost koji je usvojio Lokalni Akcioni Plan za period 2016-2020, a marta 2017. doneta Odluka o usvajanju Evropske povelje o rodnoj ravnopravnosti na lokalnom nivou. Rešenjem gradonačelnika Savet za rodnu ravnopravnost je obrazovan marta 2021. na period od 4 godine. U toku izrada novog LAP-a.

U Gradskoj upravi se redovno sprovodi rodna analiza i rodno budžetiranje.

Po preporuci Saveta za rodnu ravnopravnost Komisiji za imenovanje naziva ulica i trgova više od 30% ulica u Šapcu nosi naziv po imenima znamenitih žena (lokalnog ili nacionalnog doprinosa).

Savet za rodnu ravnopravnost razmatra redovno probleme u seoskim sredinama.

Ekonomsko osnaživanje žena

Ekonomsko osnaživanje žena kroz redovno projektno finansiranje, npr. projekat "Uposlimo 1000 žena", i "Tačka" (ženski zanati). Kroz projekte edukuju samohrane majke, invalide rada, penzionere, po projektu redovno zapošljava 8-10 žena. Organizovano je i socijalno preduzetništvo za žene koje su pretrpele nasilje, 12 žena zaposleno (8 sa invaliditetom), u Bogatiću 14 zaposlenih žena u Šapcu.

Zdravlje

Istaknuta je odlična saradnja sa Domom zdravlja i realizacija preventivnih ginekoloških pregleda.

Prevenција nasilja

Centar ima sa 120 zaposlenih (vremenom se izgrađivala institucija da bi došla do ovog brojnog stanja i ovog nivoa socijalne zaštite). U sastavu Centra za socijalni rad je ključna Služba za lokalna prava i usluge u kojoj je angažovano polovina Centra.

Finansirani su programi protiv nasilja nad ženama u osnovnim i srednjim školama. Napravljeni su kratki filmovi. Angažovali su u prevenciji vršnjačkog nasilja kroz interaktivnu predstavu "Zato što te se plašim", sa glumcem Ivanom Jeftovićem za učenike 6-8 razreda.

Medijska prevencija nasilja, zaštita žena, bezbednost novinara u medijima.

Formirane su u školama unutrašnje zaštitne mreže (direktor, pedagog, psiholog, članovi Savet roditelja, Školskog odbora i po potrebi nastavnici), ali i saraduju sa spoljašnjim mrežama zaštite (institucije – Centar za socijalni rad, Dom zdravlja, MUP).

Sve počinje od predškolskog uzrasta, i odnos među polovima, i prevencija nasilja i drugih bezbednosnih izazova, pa zato šire svoje aktivnosti gde god mogu i kad god mogu, uvedeni su celodnevni boravci u predškolskim ustanovama i u ruralnim sredinama, proširili su kapacitete za seoske sredine, imaju aktivnost "Vrtić u šumi".

Obrazovanje 21. veka treba da bude efikasno, ekonomično, decentralizovano. Zato su zastupljene teme iz oblasti digitalne bezbednosti koje su aktuelne za sve uzraste u školi ali i stanovništva.

Energetka efikasnost

Obrazovana je Akademiju za energetska efikasnost i implementaciju ekološke bezbednosti. Radi širenja ekološke svesti, radi upoznavanja sa obnovljivom energijom finansirali su tzv. Igre za energetiku.

Planiran nastavak aktivnosti

Konstatovano je da treba obeležavati sve važne dane (dan zdravlja, svetski dan srca, i sl.), da treba više koristiti dragocene resurse Saveta MZ (gde treba uključiti više žena), i dalje nastaviti sa mobilnim ekipama i multidisciplinarnim timovima za borbu protiv droge, uvesti sankcije za treći nivo nasilja u školama (društveno-koristan rad), nastaviti sa prevencijom u vezi svih savremenih izazova (alkohol, cigarete, droga, lekovi, kockarnice, nasilje na društvenim mrežama, vršnjačko nasilje...). Potrebno je sprečiti eroziju ponašanja i vaspitanja.

Izbor tema iz oblasti bezbednosti koje su aktuelne u Šapcu

Narkomanija i bolesti zavisnosti, Nasilje u porodici, Nasilje u III dobu, Bezbednost dece na internetu, Edukacija za digitalnu bezbednost za sve uzraste, Nasilje nad osobama sa mentalnim teškoćama, Bezbednost zaposlenih u javnim ustanovama (Dom zdravlja, Centar za socijalni rad.....), Bezbednost za novinarke u medijima.

4. PREPORUKE I ZAKLJUČCI SA FOKUS GRUPA

Ljudska bezbednost dodaje nedostajuće dimenzije i elemente u razmatranja o bezbednosti, relevantna je za kreiranje javnih politika, poboljšanja funkcionisanja institucija, može da doprinese unošenju rodni aspekata u javne politike i funkcionisanje lokalne samouprave.

Cilj ljudske bezbednosti je rešavanje individualne nebezbednosti građanki i građana kao pojedinaca. Ljudska bezbednost afirmiše unošenje razmatranja šireg kruga pretnji bezbednosti, npr. ekonomske, prehrambene, zdravstvene, ekološke, lične, političke i bezbednosti zajednice.

Potrebne su aktivnosti u oblastima:

ekonomskog osnaživanja žena, prevencije i efikasnog sankcionisanja rodno zasnovanog nasilja, i planiranje rešavanja aktuelnih izazova energetske efikasnosti, mere u oblasti narkomanije i bolesti zavisnosti, nasilje nad osobama trećeg doba, bezbednost dece na internetu, bezbednost zaposlenih u javnim ustanovama, novinarki i aktivistkinja. Neophodne su aktivnosti u domenu ambijentalne bezbednosti, zdravstvene zaštite i opšte i od korona virusa,

Potrebno je institucionalno jačanje javnih službi u lokalnim uslovima: neophodno je više vrtića, osnivanje sigurne kuće za smeštaj žena žrtava rodno zasnovanog nasilja, doma za smeštaj starijih osoba i jačanja geronto službe, osnivanje prihvatilište za beskućnike i visokoškolskih institucija. Predložena je kao moguća organizaciona šema saradnje javnog i privatnog sektora.

Iako je svuda uočen problem nedostatka radne snage, žene svih starosnih kategorija su na tržištu rada i dalje diskriminisane. U gotovo svim instituconalnim segmentima uočava se nedostatak ljudskih kapaciteta, potrebno je permanentno raditi na edukaciji i obučavanju ljudi u gradskim upravama, koordinacija institucija i razmena informacija je univerzalni ključ i alat za rešavanje izazova koji su specifični za svaku sredinu, potrebno je prihvatanje različitosti kao osnov za bolju bezbednost, neophodni su kontinuirani napora za podizanje svesti ljudi, neophodna je primena postojeće legislative, kulturni sinkretizam treba shvatiti kao bezbednosni potencijal u višenacionalnim sredinama.

Za dalju diskusiju i iznalaženje prave formule odnosa rodno sastava tela za rodnu ravnopravnost i bezbednost jer je kao zajednički denominator u svim sredinama uočena očigledna malobrojnost muškaraca i različitost njihovog shvatanja teme bezbednosti u odnosu na žene.

U lokalnim samoupravama na pitanjima rodne ravnopravnosti i bezbednosti gotovo u potpunosti su angažovane žene. Na prvi pogled, svaki brojčano i funkcionalno pojačan angažman žena u javnim aktivnostima je dobar jer doprinosi rodnoj ravnopravnosti, jača individualnu poziciju žena i funkcionalno ih osnažuje i za druge zadatke u lokalnoj samoupravi. A one sa svoje strane, pozitivno doprinose tom poslu ne samo posvećenošću i obrazovanjem, već i autentikom ličnog iskustva sopstvenih života i bliskošću razumevanja iskustava drugih žena.

U tome se najbolje vidi razlika između njih i retkih muškaraca iz tih tela. Koliko god verbalno podržavaju rodnu ravnopravnost, oni ipak smatraju da u mnogim pitanjima bezbednosti jednostavno ne postoji rodni aspekt, ne vide ga, ne prihvataju i ne shvataju sa svojih pozicija taj deo realnosti.

S druge strane, rodna ravnopravnost ne sme da bude i ostane ekskluzivno "ženska" tema, jer bez angažovanja muškaraca i njihove zajedničke saradnje, to pitanje ostaje marginalizovano, nedovoljno podržano, ne retko i banalizovano, u svakom slučaju u opasnosti da bude neefikasno rešavano. Brojčana prevalencija žena zato može da predstavlja specifičnu getoizaciju tih tema i tema kojima se bave.

Ali ipak, povećani (na bilo koji način) broj muškaraca može da znači da će oni po inerciji rodni stereotipi, voditi glavnu reč, nametnuti svoje vođstvo i svoja shvatanja za koja smo se uverili da ne predstavljaju adekvatno razumevanje značaja rodne ravnopravnosti u oblasti bezbednosti.

5. FINALNE PREPORUKE ZA KREIRANJE NAP-a III a koje se odnose na ulogu LOKALNIH SAMOUPRAVA

- Povećanje broja lokalnih opština, koje su sposobne da implementiraju NAP II i da se pripreme za predstojeća implementacija NAP-a III
- Povećanje znanja o pravima građana predviđenim strateškim dokumentima
- Edukacije kako bi osigurali široko učešće javnosti u kreiranju i sprovođenju politika i donošenja odluka o ljudskoj bezbednosti i budućoj implementaciji NAP-a.
- Povećanje učešća javnosti u razvoju i implementaciji bezbednosnih politika i strategija
- Podsticanje primene u praksi koncept ljudske bezbednosti.
- Promovisanje rodne mehanizme na lokalnom nivou, koji su uvedeni NAP I i NAP II2, kao i drugim nacionalnim bezbednosnim i rodnim politikama/strategijama/zakonodavstvom.
- Prezentacija i razmena primera dobre prakse
- Građani moraju znati o čemu su rezolucije, nacionalne strategije i planovi i moraju ih prepoznati i usvojiti kao opšte dobro (zajednička svojina).
- Afirmisanje lideriki kao neophodni „ženski“ glas u donošenju odluka, koji obuhvata empatiju i solidarnost
- Uspostavljenje radnih tela za rodnu ravnopravnost, stabilizacije institucionalizacije na lokalnom nivou.
- Uspostavljanju redovnih kanala komunikacije sa OCD
- Veće učešće i aktivnost žena u savetima za bezbednost žena u lokalnim samoupravama.
- Potrebno je da pojedine jedinice lokalne samouprave donesu svoje akcione planove za postizanje rodne ravnopravnosti.
- Edukacije o rodnim aspektima bezbednosti i rodnoj ravnopravnosti za institucije i javne službe na lokalnom nivou
- Koordinacija lokalne samouprave sa državnim institucijama u vezi sa sprovođenjem NAP-a.

- Umrežavanja, saradnje, edukacije i koordinacije aktivnosti u oblasti bezbednosti žena u lokalnim zajednicama.
- Transparentnosti rada organa lokalne samouprave u svim oblastima i u oblasti rodne ravnopravnosti i bezbednosti, obavezni sadržaj NAP i njegova primena
- Predstavljanje integracionih procesa sa EU u pozitivnom svetlu po pitanju rodne ravnopravnosti
- Aspekti rodne ravnopravnosti, zabrane diskriminacije na osnovu pola ili bilo koje druge lične osobine moraju biti eksplicitno integrisani u sve dokumente politike na lokalnom nivou koji regulišu sektor bezbednosti, učešće i doprinos žena mora biti priznat i mora biti predviđen.
- Tema ljudske bezbednosti i bezbednosti svakog pojedinca treba da bude prisutna svuda, na svim institucionalnim procesima i nivoima.
- Neophodnost unapređivanja međusobnu komunikaciju lokalnih zajednica, kako bi se relevantne informacije i primeri dobre prakse delili kao zajednički kapital vrednosti.
- Uloga medija u promociji žena koje rade u sektoru bezbednosti je ključna za povećanje vidljivosti žena u sektoru bezbednosti na lokalnom nivou
- Neophodno je sprovesti javne kampanje o ličnoj bezbednosti, o bezbednosti zajednice, rodnoj ravnopravnosti, funkcionisanju i ciljevima NAP-a, rodno zasnovanom nasilju
- Neophodno je prikupljanje podataka razvrstanih po polu o sprovođenju NAP-a 2, o merama tokom pandemije, rodno zasnovanom nasilju u porodičnim i javnim situacijama
- Istraživanje da bi se identifikovali diskriminatorni elementi, ponašanja i situacije u radnom okruženju lokalnih organa i javnih preduzeća.